

Valsts aizsardzības mācība

Tālmācības kursa programmas
paraugs vispārējai vidējai izglītībai

Jaunsardzes centrs sadarbībā ar
Valsts izglītības attīstības aģentūru un
Aizsardzības ministriju

Rīga, 2026

Valsts aizsardzības mācība

Tālmācības kursa programmas paraugs vispārējai vidējai izglītībai

Tālmācības kursa programmas paraugu izstrādāja Jaunsardzes centrs.

Vāka noformējums: Jaunsardzes centrs.

Jaunsardzes centrs izsaka pateicību visām Latvijas izglītības un aizsardzības sektora iestādēm, kas piedalījās tālmācības kursa programmas izstrādes procesā.

ISBN 978-9934-8733-6-2

SATURS

Ievads	4	Pielikumi	34
Kursa mērķis un uzdevumi	5	1. pielikums Mācību priekšmetu kursu programmu paraugos lietotie kodī	34
Mācību saturs	6	2. pielikums Kursā plānotie izglītojamajam sasniedzamie rezultāti	35
Mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni	8	3. pielikums Plānotie izglītojamajam sasniedzamie rezultāti caurviju prasmēs saiknē ar eVAM	36
Ieteikumi mācību darba organizēšanai.....	14	4. pielikums Ieteikumi tālmācības nodarbības plānošanai un sagatavošanai	37
Mācību satura apguves norise	15	5. pielikums Mācību satura apguvei izmantojamie mācību līdzekļi un resursi	41
Valsts aizsardzības mācība. Tālmācības programma	18		

Ievads

Kursa programmas struktūra

Valsts aizsardzības mācības tālmācības kursa (turpmāk – eVAM kursa) programmas paraugs (turpmāk – programma) ir izstrādāts saskaņā ar visaptverošas valsts aizsardzības sistēmas ieviešanu Latvijā. Programma palīdz jaunsargu instruktoriem (turpmāk – instruktoriem) īstenot Ministru kabineta 2019. gada 3. septembra noteikumos Nr. 416 “Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības programmu paraugiem” (turpmāk – standarts) noteiktos plānotos izglītojamajam sasniedzamos rezultātus “Veselības, drošības un fiziskās aktivitātes” mācību jomā.

VAM kursa programmas īstenošanu izglītības iestādē koordinē Jaunsardzes centrs.

Programmā iekļauti:

- kursa mērķis un uzdevumi;
- mācību saturs;
- mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni;
- ieteikumi mācību darba organizēšanai;
- mācību satura apguves norise;
- eVAM tālmācības programma.

Programmā ietverti trīs moduļi, katram programmas modulim piedāvāti plānotie izglītojamajam sasniedzamie rezultāti, to apguvei paredzētais laiks, ieteicamās mācību metodes un nepieciešamie mācību līdzekļi. Specifiskos materiāltehniskos līdzekļus nodrošina Jaunsardzes centrs.

eVAM kursa programmā mācību saturs veidots atbilstoši standartā noteiktajiem “Veselības, drošības un fiziskās aktivitātes” mācību jomas plānotajiem izglītojamajam sasniedzamajiem rezultātiem, no tiem atvasinot VAM tālmācības kursā plānotos sasniedzamos rezultātus vispārējā un optimālajā mācību satura apguves līmenī. Mācību satura apguves procesā parādīts, kā pakāpeniski tiek sasniegtas standarta prasības teorētisko zināšanu apgūvē, izpratnes un praktisko prasmju veidošanās, kā arī uz SKOLA 2030 noteiktajām vērtībām balstītu ieradumu attīstīšanā. Katrā programmas modulī ir iekļautas nozīmīgākās izglītojamā darbības, kas nepieciešamas šo rezultātu sasniegšanai.

Programma tiek īstenota vidējās izglītības pakāpē divos secīgos mācību gados – kopā 94 mācību stundas. 1. mācību gadā mācību saturs 56 stundu apjomā tiek apgūts tālmācībā, izmantojot elektronisko mācību vidi, bet 2. mācību gadā mācību saturs 38 stundu apjomā tiek apgūts klātienē Jaunsardzes centra organizētajos mācību blokos.

Kursa mērķis un uzdevumi

eVAM programmas mērķis atbilst VAM pamatkursa programmas mērķim:

1. Attīstīt uz pilsoniskām vērtībām un uz pilsonisko apziņu balstītu Latvijai piederīgu personību;
2. attīstīt un veidot izpratni par valsts aizsardzības prasmēm;
3. patstāvīgi pilnveidot savu fizisko sagatavotību (t.sk. veicot specifiskus militāros vingrinājumus);
4. pilnveidot zināšanas un prasmes, kas dod iespēju izglītības turpināšanai un karjeras veidošanai valsts aizsardzībā;
5. veicināt izglītojamo interesi par dienestu Nacionālajos bruņotajos spēkos, militāro specialitāšu daudzveidību.

Mācību saturs

eVAM programmas saturu un sasniežamos rezultātus nosaka valsts vispārējās vidējās izglītības standarts; tie sīkāk izklāstīti eVAM pamatkursa programmas parauga saturā vispārējai vidējai izglītībai.

eVAM programma iekļaujas “Veselības, drošības un fiziskās aktivitātes” mācību jomā un aptver trīs paralēli apgūstamus moduļus. Pirmie divi moduļi ir cieši saistīti ar sociālās un pilsoniskās mācību jomas saturu un caurviju prasmēm – kritisko domāšanu, sadarbību un pilsonisko līdzdalību – un ir starpdisciplināri. Trešais modulis ir veltīts valsts aizsardzības iemaņu apguvei, kurā būtiska ir saikne ar sporta un veselības mācību jomā gūtajām prasmēm.

Katram modulim raksturīgs noteikts plānoto izglītojamajam sasniežamo rezultātu kopums, nozīmīgākās izglītojamā darbības to sasniegšanai un apguvei paredzētais laiks.

Trešā moduļa – valsts aizsardzības iemaņas – saturu veido seši apakšmoduļi:

- Normatīvie akti – sniedz ziņas par valsts aizsardzības sistēmu, bruņotos spēku struktūru un militāro vidi.
- Sakaru procedūras un kiberdrošība – sniedz ziņas par militāro sakaru veidiem un līdzekļiem, NATO fonētisko alfabētu, dažāda veida ziņojumiem, digitālās vides uzvedības un informācijas analīzes pamatprincipiem.
- Militārā topogrāfija un orientēšanās – sniedz ziņas par militārajām kartēm un to izmantošanu, apvidus novērtēšanu un maršruta plānošanu.
- Droša apiešanās ar ieročiem – sniedz ziņas par ieroču uzbūvi, darbības principiem un atbildīgu apiešanos ar tiem.
- Lauka kaujas iemaņas – sniedz ziņas par pamata prasmēm, kas ļauj sagatavoties un atbilstoši reaģēt krīzes vai bruņota konflikta gadījumā.
- Ierindas prasmes – veido izpratni par ierindas noteikumiem un disciplīnas

nozīmi bruņotajos spēkos, radot teorētisko pamatu praktisko ierindas prasmju apguvei.

Izglītības iestādes un Jaunsardzes centra atbildības sadalījums

eVAM programmas īstenošana balstās uz izglītības iestādes un Jaunsardzes centra ciešu sadarbību, kurā katrai pusei ir skaidri noteiktas atbildības jomas.

Izglītības iestāde:

- veic izglītojamo reģistrāciju eVAM programmai un informē Jaunsardzes centru par grupas sastāvu;
- nodrošina izglītojamajiem nepieciešamos apstākļus elektroniskās mācību vides lietošanai, ciktāl tas iespējams izglītības iestādes resursu ietvaros;
- sadarbībā ar Jaunsardzes centru risina jautājumus par izglītojamo individuālajiem mācību plāniem un atbrīvojumiem no atsevišķiem tematiem.

Jaunsardzes centrs:

- nodrošina elektronisko mācību vidi skolo.lv platformā, tās administrēšanu un tehnisko atbalstu;
- nodrošina kvalificētus instruktorus eVAM programmas īstenošanai;
- ievada izglītojamo mācību sasniegumus izglītības iestādes skolvadības sistēmā saskaņā ar normatīvajos aktos noteikto kārtību;
- izstrādā un regulāri aktualizē mācību materiālus, nodarbību plānus un vērtēšanas uzdevumus;
- nodrošina instruktoru metodisko atbalstu;
- organizē 2. mācību gada klātienēs nodarbību blokus, tai skaitā nodrošina nepieciešamo ekipējumu un drošības prasību ievērošanu;
- sniedz izglītības iestādei regulāru informāciju par izglītojamo mācību progresu.

Drošības prasības mācību procesa īstenošanā

Āra apstākļos apgūstamās prasmes (piemēram, lauka kaujas iemaņas vai šaušana ar pneimatiku) tiek ieplānotas atbilstoši drošības prasībām, nodrošinot izglītojamā drošību un veselību veicinošas fiziskās aktivitātes.

Sadarbības kārtība ar izglītojamo un viņa likumiskajiem pārstāvjiem

Pirms eVAM programmas uzsākšanas Jaunsardzes centrs sadarbībā ar izglītības iestādi iepazīstina izglītojamo un viņa likumiskos pārstāvjus ar:

- programmas mērķiem, uzdevumiem un īstenošanas kārtību;
- mācību procesa organizēšanu tālmācības formātā, tai skaitā elektroniskās mācību vides lietošanas kārtību;
- vērtēšanas kārtību un prasībām;
- 2. mācību gada klātienē nodarbību grafiku, norises vietu un drošības prasībām;
- kārtību, kādā izglītojamais var saņemt individuālu mācību pieeju veselības stāvokļa, reliģiskās vai filozofiskās pārliecības, vai citu objektīvu apstākļu dēļ.

Informācija par izglītojamā mācību progresu un vērtējumiem tiek atspoguļota izglītības iestādes skolvadības sistēmā, kur tā ir pieejama izglītojamajam un viņa likumiskajiem pārstāvjiem.

Dokumentācija un uzskaitē

Izglītojamā mācību sasniegumu uzskaiti eVAM programmā veic instruktors, ievadot vērtējumus izglītības iestādes skolvadības sistēmā. Izglītības iestāde nodrošina instruktoram nepieciešamo piekļuvi skolvadības sistēmai.

Īstenošanas kārtība un vērtēšanas principi ir publiski pieejami Jaunsardzes centra tīmekļa vietnē: <https://www.jc.gov.lv/lv/valsts-aizsardzibas-maciba>

Mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni

Vērtēšanas pieeja un pamatprincipi

eVAM programmas vērtēšana notiek pēc standartā noteiktajiem pamatprincipiem:

- sistēmiskuma princips – mācību snieguma vērtēšanas pamatā ir sistēma, kuru raksturo regulāru un pamatotu, noteiktā secībā veidotu darbību kopums;
- atklātības un skaidrības princips – pirms mācību snieguma demonstrēšanas izglītojamajam ir zināmi un saprotami plānotie sasniedzamie rezultāti un viņa snieguma vērtēšanas kritēriji;
- metodiskās daudzveidības princips – mācību snieguma vērtēšanai izmanto dažādus vērtēšanas paņēmienus;
- iekļaujošais princips – mācību snieguma vērtēšana tiek pielāgota ikviena izglītojamā mācīšanās vajadzībām, piemēram, laika dalījums un ilgums, vide, izglītojamā snieguma demonstrēšanas veids un piekļuve vērtēšanas darbam;
- izaugsmes princips – mācību snieguma vērtēšanā, īpaši mācīšanās posma noslēgumā, tiek ņemta vērā izglītojamā individuālā mācību snieguma attīstības dinamika;
- digitālās kompetences un atbildīgas tehnoloģiju izmantošanas princips – mācību procesā un vērtēšanā izglītojamajiem ir atļauts izmantot mākslīgā intelekta rīkus kā mācīšanās un problēmu risināšanas atbalsta instrumentu, ievērojot akadēmiskā godīguma principus un instruktora noteiktos nosacījumus.

Mākslīgā intelekta (turpmāk tekstā – MI) rīku izmantošana tiek pedagoģiski integrēta mācību procesā, paredzot, ka:

- izglītojamais izmanto MI rīkus ideju ģenerēšanai, informācijas strukturēšanai, piemēru analīzei un risinājumu pilnveidei;
- izglītojamais kritiski izvērtē MI sniegto informāciju, identificē kļūdas un pamato savu izvēli;
- gala rezultāts atspoguļo paša izglītojamā izpratni, spriestspēju un spēju pielietot zināšanas praktiskās situācijās;
- instruktors var noteikt uzdevumus vai to daļas, kurās MI rīku izmantošana ir ierobežota vai aizliegta, lai novērtētu izglītojamā individuālās prasmes.

Instruktors vērtēšanas norises laiku, biežumu, uzdevuma veidu, formu un metodiskos paņēmienus, kritērijus un vērtējuma dokumentēšanu izvēlas atbilstoši vērtēšanas mērķim – formatīvai vai summatīvai vērtēšanai. Informācija par tiem ir apkopota 1. tabulā “Vērtēšanas veidi un aspekti”.

1. tabula “Vērtēšanas veidi un aspekti”

Vērtēšanas veidi Vērtēšanas aspekti	Formatīvā vērtēšana	Summatīvā vērtēšana
Vērtēšanas mērķis	Notiek regulāri mācību procesā, nodrošinot atgriezenisko saiti un virzot turpmāko mācīšanos.	Noteikt izglītojamā apgūtos sasniežamos rezultātus mācību rezultāta novērtēšanai un dokumentēšanai. Summatīvās vērtēšanas rezultātus var izmantot arī, piemēram, lai uzlabotu izglītojamā sniegumu, izvērtētu mācību procesā izmantotās metodes, pieņemtu lēmumus par turpmāko mācību procesu.
Norises laiks un biežums mācību procesā	Instruktors formatīvo vērtēšanu organizē regulāri mācību procesa laikā atbilstoši izglītojamo vajadzībām un plānotajiem sasniežamajiem rezultātiem.	Veic mācīšanās posma, piemēram, temata teorētiskās vai praktiskās daļas, vairāku tematu, semestru, mācību gada noslēgumā.
Vērtēšanas saturs	Saturu veido plānotie izglītojamajam sasniežamie rezultāti mācīšanās posma laikā.	Saturu veido plānotie skolēnam sasniežamie rezultāti mācīšanās posma noslēgumā.
Vērtēšanas uzdevumu veidi	Uzdevuma veidu instruktors izvēlas atbilstoši plānotajam izglītojamajam sasniežamajam rezultātam. VAM kursā izmantojamie uzdevumu veidi tālmācības formātā var būt, piemēram, atbilžu izvēles vai īso atbilžu uzdevumi zināšanu pārbaudei, situāciju analīze un argumentēta viedokļa pamatojums pilsoniskās aktivitātes un krīzes vadības moduļos, praktisko darbību apraksts vai videodemonstrējums drošas apiešanās ar ieročiem un lauka kaujas iemaņu apguvei tālmācībā, karšu lasīšanas un koordinātu aprēķinu uzdevumi militārajā topogrāfijā.	
Vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni	Vērtēšanas formas: mutiski, rakstiski, praktiski vai kombinēti. Novērošana, saruna, aptauja, uzdevumu risināšana, darbs ar tekstu, pētnieciskais darbs, praktiskais darbs, demonstrējums, vizualizēšana, eseja, projekts, diskusija u. c.	
Vērtēšanas kritēriji, to izveide	Kritēriji nodrošina vērtēšanas objektivitāti. Kritērijus izstrādā instruktors atbilstoši plānotajam izglītojamajam sasniežamajam rezultātam, vērtēšanas formai un metodiskajam paņēmienam. Kritēriju izstrādē var iesaistīt izglītojamo, veicinot pašvērtējuma un pašvadītas mācīšanās prasmes.	
Vērtējuma izteikšanas veids un dokumentēšana	Vērtējumu izsaka, dokumentē un komunicē atbilstoši mērķauditorijai (piemēram, izglītojamais, kolēģis, atbalsta personāls, izglītības iestādes vadība, likumiskais pārstāvis), lai mērķtiecīgi atbalstītu izglītojamā mācīšanos un sekotu līdzī izglītojamā sniegumam ilgtermiņā. Vērtējumu var izteikt kā “ieskaitīts/neieskaitīts, nav vērtējuma”.	Vērtējumu VAM izsaka ar vērtējumiem “apguvis”, “daļēji apguvis”, “nav apguvis”, atbilstoši plānotajiem izglītojamā sasniežamajiem rezultātiem.

Vērtēšanas saturs, kritēriji, formas un metodiskie paņēmieni

eVAM programmā paredzēti četrus veidu sasniedzamie rezultāti:

1. ziņas;
2. prasmes;
3. ieradumi;
4. kompleksi sasniedzamie rezultāti.

Plānojot vērtēšanu, instruktoram svarīgi izvēlēties plānotajam sasniedzamajam rezultātam atbilstošus kritērijus, metodiskos paņēmienus un uzdevumu vērtēšanas veidu.

Ziņu apguve parāda izglītojamā izpratni. Tā attiecas uz standartā plānotajiem izglītojamajam sasniedzamajiem rezultātiem, kuri sākas ar darbības vārdiem “apraksta”, “skaidro”, “pamato” u. c. Piemēram: “Skaidro sakaru procedūras, izmantojot rācības, pamatojot kodvārdu nepieciešamību, aprakstot saziņu krīzes situācijā.” Sasniedzamo rezultātu apguvi izglītojamais demonstrē, veicot uzdevumus, risinot problēmas, piedaloties diskusijās u. tml.

Prasmju apguvi izglītojamais demonstrē darbībā (piemēram, modelē, attēlo, aprēķina). To vērtē, izmantojot snieguma līmeņa aprakstu. Piemēram: aprēķina attālumus starp objektiem kartē, izmantojot dažādus mērogus.

Ieradumus, kas balstīti vērtībās, izglītojamais demonstrē darbībā. Ieradumus, kas balstīti vērtībās, izglītojamais vērtē kā daļu no kopējā snieguma, izmantojot VAM mācību snieguma līmeņu aprakstus. Tālmācības formātā ieradumu vērtēšanai instruktors izmanto daudzveidīgus netiešās novērošanas paņēmienus – izglītojamā pašvērtējumu, refleksijas uzdevumus un aktivitāti tiešsaistes diskusijās elektroniskajā mācību vidē. Klātienēs nodarbībās 2. mācību gadā instruktoram ir iespēja ieradumus novērtēt arī tiešas novērošanas ceļā.

Mācību snieguma līmeņu aprakstu piemērošana

Izglītojamā mācību sniegumu eVAM programmā vērtē atbilstoši mācību snieguma līmeņu aprakstiem, kas noteikti Ministru kabineta 2019. gada 3. septembra noteikumu Nr. 416 "Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības programmu paraugiem" 10.¹ pielikumā.

Izglītojamā mācību sniegumu eVAM programmā, atbilstoši plānotajam sasniedzamajam rezultātam, vērtē saskaņā ar šādiem kritērijiem:

- demonstrēto zināšanu, izpratnes, pamatprasmju apjoms un kvalitāte;
- atbalsta nepieciešamība;
- spēja lietot apgūto tipveida vai nepazīstamā situācijā.

Mācību snieguma līmeņu apraksti parādīti 2. tabulā. Obligātie summatīvie vērtējumi tiek veikti 3. tabulā norādītajos moduļos un apakšmoduļos, atspoguļojot izglītojamā sniegumu attiecīgajos sasniedzamajos rezultātos.

Vērtēšanas organizēšanas kārtība, tai skaitā kārtība, kādā izglītojamais var atkārtoti veikt summatīvo pārbaudes darbu attaisnojošu iemeslu dēļ, noteikta Jaunsardzes centra apstiprinātajā "**Mācību kursa 'Valsts aizsardzības mācība' izglītojamo mācību snieguma vērtēšanas kārtībā**".

2. tabula "Mācību snieguma līmeņu apraksti"

<u>Nr. p.k.</u>	<u>Kritērijs</u>	<u>Nav apguvis</u>	<u>Daļēji apguvis</u>	<u>Apguvis</u>
1.	Demonstrēto zināšanu, izpratnes, pamatprasmju apjoms un kvalitāte	izglītojamā sniegums (demonstrētās zināšanas, izpratne, pamatprasmes) liecina, ka plānotais sasniegtais rezultāts nav sasniegts	izglītojamā sniegums (demonstrētās zināšanas, izpratne, pamatprasmes) liecina, ka plānotais sasniegtais rezultāts sasniegts daļēji un tas nav noturīgs	izglītojamā sniegums (demonstrētās zināšanas, izpratne, pamatprasmes) liecina, ka plānotais sasniegtais rezultāts sasniegts pilnībā un tas ir noturīgs
2.	Atbalsta nepieciešamība	izglītojamajam nepieciešams atbalsts un regulāri pedagoga apstiprinājumi uzdevuma izpildei	izglītojamajam dažkārt nepieciešams pamudinājums, lai sekotu uzdevuma izpildei	izglītojamais uzdevumu izpilda patstāvīgi
3.	Spēja lietot apgūto tipveida vai nepazīstamā situācijā	izglītojamais demonstrē sniegumu ar atbalstu zināmā tipveida situācijā	izglītojamais demonstrē sniegumu pārsvarā patstāvīgi tipveida situācijā, atsevišķā gadījumā – arī mazāk zināmā situācijā. Ja nepieciešams, izmanto atbalsta materiālus	izglītojamais demonstrē sniegumu gan zināmā tipveida situācijā, gan nepazīstamā situācijā

3. tabula “eVAM summatīvā vērtējuma obligāti vērtējamie moduļi un apakšmoduļi”

Visos obligāti vērtējamajos moduļos un apakšmoduļos summatīvais vērtējums tiek izteikts kā "apguvis" (AP), "daļēji apguvis" (DA) vai "nav apguvis" (NA) atbilstoši VAM mācību snieguma vērtēšanas kārtībai. Ja izglītojamais attaisnojošu iemeslu dēļ nav varējis veikt summatīvo pārbaudes darbu līdz mācību gada beigām, instruktors, saskaņojot ar Jaunsardzes centru, nosaka individuālu risinājumu atbilstoši noteiktajai kārtībai.

Modulis / apakšmodulis	Obligāti vērtējamais sasniedzamais rezultāts	
	1. mācību gads	2. mācību gads
1. Pilsoniskā aktivitāte valsts drošības kontekstā	Skaidro pilsoniskās līdzdalības un patriotisma nozīmi Latvijas drošībā un demokrātiskas valsts attīstībā un pamato savas pilsoniskās līdzdalības iespējas.	Nav
2. Noturība krīzes situācijās un vadība	Skaidro visaptverošās valsts aizsardzības principus, izvērtē indivīda rīcību krīzes situācijās un raksturo iespējas iesaistīties valsts aizsardzībā.	Nav
3. Valsts aizsardzības iemaņas*	Nav	Integrētā praktiskā uzdevumā individuāli un vienības sastāvā lieto sakaru, militārās topogrāfijas un orientēšanās, drošas apiešanās ar ieroci, lauka kaujas un ierindas prasmes, ievērojot drošības noteikumus, disciplīnu un instruktora komandas.
<i>3.1. Normatīvie akti</i>	Raksturo Latvijas Nacionālo bruņoto spēku organizāciju un uzdevumus, skaidro karavīra vērtību, militārās disciplīnas un komandķēdes nozīmi un izvērtē dienesta un karjeras iespējas.	Nav
<i>3.2. Sakaru procedūras un kiberdrošība</i>	Skaidro militāro sakaru nozīmi un balss procedūras pamatprincipus, lieto NATO fonētisko alfabētu un izvēlas drošu un atbildīgu rīcību digitālajā informācijas vidē.	Sagatavo sakaru līdzekli darbam un, ievērojot sakaru disciplīnu, lieto NATO fonētisko alfabētu un balss procedūras pamatprincipus, pāri nodibina sakarus, nodod un saņem noteiktas struktūras ziņojumu.

3. tabulas turpinājums

Modulis / apakšmodulis	Obligāti vērtējamais sasniedzamais rezultāts	
	1. mācību gads	2. mācību gads
3.3. Militārā topogrāfija un orientēšanās	Lieto topogrāfiskās un digitālās kartes, lai atpazītu apvidus objektus, noteiktu MGRS koordinātas, aprēķinātu attālumu un azimutu un pamatotu maršruta izvēli.	Sagatavo un orientē karti, nosaka savu un objektu atrašanās vietu un MGRS koordinātas, izvēlas maršrutu un, lietojot karti, kompasu vai citus atļautos navigācijas līdzekļus, veic noteiktu maršrutu apvidū.
3.4. Droša apiešanās ar ieročiem	Skaidro ieroča uzbūves un darbības pamatprincipus, atpazīst drošu un nedrošu rīcību ar ieroci un raksturo rīcību šautuvē un precīzas šaušanas pamatprincipus.	Ievērojot drošības prasības un instruktora komandas, droši sagatavo pneimatisko ieroci darbam, ieņem noteikto šaušanas stāvokli, lieto precīzas šaušanas pamatprincipus un pēc šaušanas droši pārtrauc darbības ar ieroci.
3.5. Lauka kaujas iemaņas	Raksturo individuālā ekipējuma sagatavošanas principus un bezpilota lidaparātu izmantošanas iespējas un radītos apdraudējumus, izvēlas situācijai atbilstošu pārvietošanās veidu un taktiskos roku signālus un skaidro klusuma procedūras nozīmi.	Pārvietojas apvidū individuāli un vienības sastāvā, izvēlas situācijai atbilstošu pārvietošanās veidu, izmanto maskēšanos un noteiktos roku signālus un ievēro drošības prasības.
3.6. Ierindas prasmes	Skaidro ierindas pamatprincipus un prasības, atpazīst ierindas komandas un pamato to precīzas izpildes, pašdisciplīnas un kolektīvas darbības nozīmi.	Ievērojot noteikto kārtību un disciplīnu, pēc komandām precīzi izpilda individuālos ierindas paņēmienus un darbojas grupas un nodaļas sastāvā.

* 3. moduļa integrētais sasniedzamais rezultāts ir moduļa kopējais rezultāts. Tā sasniegšanu apliecina 3.2.–3.6. apakšmoduļu summatīvie vērtējumi; atsevišķs integrētais pārbaudes darbs nav nepieciešams, ja vērtēšanas kārtībā nav noteikts citādi.

Ieteikumi mācību darba organizēšanai

Vienas mācību grupas lielumu nosaka vienojoties ar skolu, atbilstoši normatīvajiem aktiem. 1. mācību gada process norit elektroniskajā vidē un nav ierobežots ar fiziskās telpas vai drošības prasībām, kas raksturīgi klātienē nodarbībām. Jaunsardzes centrs nodrošina elektroniskās mācību vides administrēšanu un metodisko atbalstu. Atsevišķas zināšanas un prasmes jāapgūst noteiktā secībā – no vienkāršā uz sarežģīto, drošība pirms praktiskās darbības, atsevišķie elementi pirms kompleksiem uzdevumiem.

Pārdomāta un kvalitatīvi īstenota tālmācība var būt tikpat vai pat efektīvāka nekā klātienē mācības – izglītojamie var mācīties sev piemērotā tempā, vairāk vingrināties individuāli un iedziļināties sev saistošos jautājumos. Tālmācība nav tikai tekstu lasīšana vai video skatīšanās un uzdevumu pildīšana datorā. eVAM programmas mērķu sasniegšanai tiek izmantotas daudzveidīgas mācību darba formas, variējot to īstenošanas ilgumu atbilstoši sasniedzamajam rezultātam un izglītojamo mācīšanās vajadzībām. Rezultātus sasniedz vienotā mācību procesā, kas ietver gan izglītojamā pašvadītu mācīšanos, gan patstāvīgos uzdevumus un pārbaudes darbus, pēc kuriem instruktors sniedz atgriezenisko saiti, gan papildu mācīšanās iespējas, piemēram, tiešsaistes un klātienē konsultācijas vai dalību Jaunsardzes centra interešu izglītības VAM nometnēs.

Mūsdienu digitālās tehnoloģijas piedāvā dažādas iespējas, kā mācīšanās pieredzi padarīt interaktīvāku un saistošāku. Tālmācības programmas zināšanu apguves pamatā ir aktīvu, uz izglītojamajiem vērstu mācību metožu izmantošana – problēmsituāciju risināšana, gadījumu izpēte, pētniecība – kas rada apstākļus kritiskās domāšanas un problēmrisināšanas spēju attīstībai.

Jaunu prasmju apguvei jānodod precīzi un secīgi norādījumi, kā arī izglītojamajam saprotams sasniedzamais rezultāts un kritēriji tā novērtēšanai. Tāpēc prasmes tiek apgūtas ar EDIP (Explain, Demonstrate, Imitate, Practice – Pastāsti, Parādi, Imitē, Vingrini) mācību metodes palīdzību, kuras pirmie trīs elementi tiek īstenoti digitāli un rada pamatu izglītojamā patstāvīgai vingrināšanās fāzei. eVAM īstenošanas plānā paredzēta zināšanu un prasmju nodarbību kombinācija, nodrošinot mācību procesa daudzveidību un izglītojamā aktīvu iesaisti visa kursa garumā.

Izmantojot tālmācības iespējas, uzsvars tiek likts uz pašvadītas mācīšanās prasmju attīstīšanu, nostiprinot prasmes piekļūt, izvērtēt un atlasīt informāciju no daudzveidīgiem avotiem, izmantojot bezmaksas multimodālos digitālos resursus - video, audio, interaktīvos uzdevumus un radošās darbības rīkus.

Tālmācībā, kur izglītojamā un instruktora saziņa notiek galvenokārt digitāli, īpaši svarīga ir komunikācijas kvalitāte. Izglītojamajam skaidri jāizprot, ar kādu sasniedzamo rezultātu apguvi saistīts ikviens uzdevums, kā viņa darbu vērtēs, kad un kādā formā jāiesniedz darba rezultāts. Tāpat izglītojamajam jāizprot vērtēšanas kārtība kursa noslēgumā: kuri darbi tiks vērtēti ar summatīvo vērtējumu, kā darba vērtējums ietekmēs kursa vērtējumu un kādas iespējas ir to uzlabot atbilstoši VAM mācību snieguma vērtēšanas kārtībai. Būtiski ir dot tikai tādus patstāvīgos uzdevumus, par kuriem izglītojamie zina, kad un kādā formā saņems atgriezenisko saiti. Satura apguves laikā ieteicams izmantot vērtējumus “ieskaitīts”, “neieskaitīts”, “nav vērtējuma”, kas sniedz iespēju izglītojamajam sekot līdzi patstāvīgā darba izpildei, savukārt summatīvo vērtēšanu piemērot apakšmoduļa vai moduļa noslēgumā, novērtējot attiecīgos sasniedzamos rezultātus.

Ja izglītojamais savas veselības stāvokļa, reliģiskās vai filozofiskās pārliecības vai citu objektīvu apstākļu dēļ nevar apgūt kādu no eVAM programmas apakšmoduļiem, tad instruktors piedāvā viņam iespēju apgūt individuāli pielāgotu mācību saturu, kas atbilst eVAM programmas mērķim. Individuāli pielāgotais mācību saturs ļauj izglītojamajam padziļināti apgūt kādu no eVAM programmas apakšmoduļiem. Ieteicams individuāli pielāgoto mācību saturu piemērot ne vairāk kā 16 nodarbībām katrā mācību gadā.

Ieteikumi tālmācības nodarbību plānošanai un sagatavošanai pievienoti 4. pielikumā.

Mācību satura apguves norise

Vispārējās vidējās izglītības iestādēs eVAM programmas norise tiek plānota 10. un 11. klasē, savukārt izglītības iestādēs, kuras īsteno profesionālās vidējās izglītības programmas, eVAM programmu var plānot 1. un 2. kursa laikā vai 2. un 3. kursa laikā.

Jaunsardzes centra ieteiktais divu mācību gadu apakšmoduļu pārskats parādīts 4. tabulā un 5. tabulā.

Āra apstākļos apgūstamās prasmes (piemēram, lauka kaujas iemaņas vai šaušana ar pneimatiku) tiek ieplānotas atbilstoši drošības prasībām, nodrošinot izglītojamā drošību un veselību veicinošas fiziskās aktivitātes.

4. tabula “eVAM Pirmā mācību gada plāns”

Modulis (apakšmodulis)	Patstāvīgās nodarbības (teorija)	Patstāvīgās nodarbības (prakse)	Pārbaudes darbs	Mācību stundu skaits gadā
I - Pilsoniskā aktivitāte valsts drošības kontekstā	3	2	1	6
II - Noturība krīzes situācijās un vadība	1	2	1	4
III - Valsts aizsardzības iemaņas	19	21,5	5,5	46
<i>Normatīvie akti</i>	3	3	1	7
<i>Sakaru procedūras un kiberdrošība</i>	2	3	1	6
<i>Militārā topogrāfija un orientēšanās</i>	4	5	1	10
<i>Droša apiešanās ar ieročiem</i>	4	5	1	10
<i>Lauka kaujas iemaņas</i>	5	5	1	11
<i>Ierindas prasmes</i>	1	0,5	0,5	2
KOPĀ	23	25,5	7,5	56

5. tabula “eVAM Otrā mācību gada plāns”

Modulis (apakšmodulis)	Klātienes nodarbības (teorija)	Klātienes nodarbības (prakse)	Pārbaudes darbs	Mācību stundu skaits gadā
I - Pilsoniskā aktivitāte valsts drošības kontekstā	-	-	-	-
II - Noturība krīzes situācijās un vadība	-	-	-	-
III - Valsts aizsardzības iemaņas	9	24	5	38
<i>Normatīvie akti</i>	-	-	-	-
<i>Sakaru procedūras un kiberdrošība</i>	1	2	1	4
<i>Militārā topogrāfija un orientēšanās</i>	2	5	1	8
<i>Droša apiešanās ar ieročiem</i>	4	7	1	12
<i>Lauka kaujas iemaņas</i>	2	7	1	10
<i>Ierindas prasmes</i>	-	3	1	4
KOPĀ	9	24	5	38

Dažādas mācību darba organizācijas formas

Plānojot eVAM programmas mācību satura apguvi, jāņem vērā tās divdaļīgais raksturs. Pirmajā mācību gadā nodarbības notiek tālmācības formātā elektroniskajā vidē, kas paredz daudzveidīgas digitālās mācību organizācijas formas: videomateriālus, interaktīvus uzdevumus, pašpārbaudes testus un refleksijas uzdevumus. Otrajā mācību gadā nodarbības notiek klātienē pa mācību blokiem, telpās (piemēram, klasē, sporta zālē, slēgtā šautuvē) un āra apmācību laukumos, kas sniedz papildu iespējas daudzveidīgu mācību

organizācijas formu izmantošanai: praktiskie militārie vingrinājumi, grupas vadīšana, publiska sava viedokļa aizstāvēšana, praktiskie darbi u.c. Mācību satura apguvei izmantojamie mācību līdzekļi un resursi atrodami 5. pielikumā.

Abos mācību gados izglītojamajam izpratnes padziļināšanai un prasmju nostiprināšanai tiek uzsvērtā starpdisciplinārā saikne ar citiem mācību kursiem, kā arī saikne ar Jaunsardzes centra organizētajām aktivitātēm, piemēram, VAM nometnēm.

Valsts aizsardzības mācība. Tālmācības programma

1. Pilsoniskā aktivitāte valsts drošības kontekstā	2. Noturība krīzes situācijās un vadība	3. Valsts aizsardzības iemaņas
--	---	--------------------------------

1. Pilsoniskā aktivitāte valsts drošības kontekstā

Ieteicamais laiks moduļa apguvei: 6 mācību stundas

Moduļa apguves mērķis – veidot un nostiprināt izpratni par valsts attīstības un aizsardzības pamatprincipiem un individuālās pilsoniskās atbildības nozīmi, radot gribu aizsargāt Latviju, kā arī attīstīt un stiprināt uz pilsoniskām vērtībām un apziņu balstītu Latvijai piederīgu personību.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
- Valsts aizsardzības garantēšana ir ne vien valsts varas un pārvaldes institūciju pienākums, bet arī katra indivīda atbildība. Ja ikviens pret savu un valsts drošību izturēsies un rīkosies atbildīgi, tad sabiedrība kopumā būs sagatavota pārvarēt krīzes un citus satricinājumus. (S.Li.1.) - Latvijas iedzīvotājus un Latvijas valsti nepārtraukti ir ietekmējuši ģeopolitiskie notikumi Eiropā. Latvijas tauta savā vēstures gaitā ne vienreiz vien ir piedzīvojusi eksistenciālus draudus, tāpēc valsts aizsardzība ir Latvijas valsts un tautas pastāvēšanas stūrakmens. (S.Li.2.) - Pilsoniskais patriotisms izpaužas nevis pret kādu abstraktu valsti, bet tieši pret “manu valsti – Latviju”, līdz ar to ir cieši saistīts ar pilsonisko identitāti. (S.Li.2.) - Demokrātijas jautājumi, kas veicina kritisko domāšanu, rosina izpratni par solidaritāti kā vērtību ikdienas gaitās un ceļā uz saliedētu Latvijas politisko nāciju. (S.Li.5.) - Drošību ietekmē gan cilvēka lēmumi, gan gatavība atbilstoši rīkoties. (F.Li.3.)	- Identificē, salīdzina un analizē dažādus (nereti pretrunīgus) notikumu interpretācijas piemērus, izvēlas precīzu un argumentētu viedokli. - Identificē un skaidro cēloņsakarības dažādiem lēmumiem un rīcībai apskatītajās valsts apdraudējuma (militāra un nemilitāra) situācijās. - Apkopo, strukturē un salīdzina dažādus informācijas avotus, saprotami un argumentēti to prezentē auditorijai. - Pamato savu viedokli, iespējamo rīcību un tās motivāciju moduļa ietvaros risinātajās situācijās. - Vērtē indivīda pilsoniskās līdzdalības ietekmi uz sevi, sabiedrību un valsti kopumā no valsts drošības perspektīvas.

Kompleksi sasniedzamie rezultāti	Ieradumi
- Diskutē par dažādām valsts drošības problēmsituācijām, piedāvā un pamato to risinājumus. Formulē personīgo pozīciju un salīdzina to globālā kontekstā. (S.V.1.3., S.V.5.4.) - Identificē, uzskaita un pamato kritērijus indivīda piederības izjūtai valstij. Formulē un argumentē savu aktīvo pilsonisko līdzdalību. (S.V.1.5., S.V.5.3.) - Identificē dažādus valsts apdraudējumus (militārus un nemilitārus), izvēlas un pamato piemērotas problēmrisināšanas stratēģijas. (F.V.3.4.) - Analizē personīgo ieradumu veidošanos un plāno labvēlīgu ieradumu veidošanas darbības. Atpazīst un salīdzina sociālo procesu norises, cilvēku motīvus un uzvedību. (S.V.1.1., S.V.1.2.)	- Ieklausās atšķirīgā viedoklī, iecietīgi un argumentēti pamato savus uzskatus, kontrolē savu uzvedību (tikumi – savaldība, tolerance; vērtība – cilvēka cieņa). - Novērtē situāciju un izlēmīgi rīkojas sabiedrības kopējā labā (tikumi – drošme, solidaritāte; vērtība – Latvijas valsts). - Ievēro morāles normas, izrāda rakstura stingrību un tiecas pēc patiesuma, vārdu un darbu saskaņas (tikumi – drošme, godīgums un taisnīgums; vērtība – Latvijas valsts).
Jēdzieni – valsts apdraudējums, hibrīdapdraudējums, ievainojamība, valsts varas nepārtrauktība, sabiedrības noturība.	

Moduļa apguves norise

Temati	Izglītojamo darbība
Patriotisms un pilsoniskā līdzdalība Latvijas drošībā	Skaidro pilsoniskās līdzdalības un patriotisma nozīmi Latvijas drošības kontekstā.
Patriotisma piemēri Latvijas vēsturē un mūsdienās	Analizē un salīdzina valstiskas rīcības piemērus Latvijas vēsturē vai mūsdienās. Pamato savas iespējas iesaistīties valsts un sabiedrības drošības stiprināšanā.
Demokrātija, pilsoniskā līdzdalība un valsts noturība	Izvērtē demokrātisko vērtību un pilsoniskās līdzdalības nozīmi Latvijas noturības un hibrīdapdraudējumu mazināšanā.

Mācību līdzekļi un resursi

Barikadopēdija. <https://www.barikadopedija.lv/>

Benets, Dž. (2012). Atbrīvojot Baltiju 1919–1920. Zvaigzne ABC.

Bērziņa, I. (2018). Patriotisms jauniešu vidū un sabiedrībā. Latvijas Nacionālā aizsardzības akadēmija.

https://www.naa.mil.lv/sites/naa/files/document/PETIJUMS_PATRIOTISMS.pdf

Bērziņš, V., Krīgere, I., & Bērsons, I. (2013). Pulcējaties zem latviešu karogiem! Zelta Grauds.

Jurs, P., & Samuseviča, A. (2020). Pilsoniskā līdzdalība: jauniešu potenciāls. Liepājas universitāte. <https://dom.lndb.lv/data/obj/858521.html>

Kārklīņa, R. (2006). Korupcija postkomunisma valstīs. Valters un Rapa.

Latvijas armija & Sargs.lv. Jaunatne Latvijas Brīvības cīņās [Video]. <https://www.youtube.com/watch?v=WDzYCaULMi8>

Latvijas Televīzija. Sižets par Cēsu kaujām [Video]. <https://www.youtube.com/watch?v=g5QgYOQnD1Y>

Levits, E. Latviešu nācija un saliedēta Latvijas valsts. <https://www.president.lv/lv/solidaritates-saruna-latviesu-nacija-un-saliedeta-latvijas-valsts>

Nacionālais Kino centrs. (2019). Dvēseļu putenis [Filma]. <https://www.filmas.lv/movie/4070/>

Pētersone, I. (1999). Latvijas Brīvības cīņas 1918–1920. Preses nams.

Papildus iepriekš minētajiem resursiem instruktors var saņemt Aizsardzības ministrijas, Nacionālo bruņoto spēku, Zemessardzes, Latvijas Nacionālās aizsardzības akadēmijas un citu aizsardzības nozares iestāžu sagatavotos mācību līdzekļus sadarbībā ar Jaunsardzes centru.

Metodiskais komentārs

Instruktoram jāliek uzsvars uz mācīšanās vadīšanu, nevis gatavu zināšanu nodošanu, līdz ar to jāsaista izglītojamo esošās zināšanas un pieredze ar jauno un turpmāk apgūstamo. Tālmācības vidē tas tiek panākts, iedziļinoties tematā ar praktisko uzdevumu, pašvadītas izpētes un tiešsaistes diskusiju palīdzību, tādējādi papildinot citos mācību priekšmetos iegūtās zināšanas ar valsts drošības perspektīvu.

Elektroniskajā vidē izglītojamajiem var tikt uzdots patstāvīgi noskatīties konkrētu filmu vai izlasīt materiālu pirms tiešsaistes diskusijas nodarbības. Sagatavojot šādu uzdevumu, instruktoram jānodrošina brīva piekļuve resursam internetā un jānorāda konkrēti problēmjautājumi, kuriem izglītojamajam jāpievērš uzmanība, lai sagatavotos attiecīgajam tematam. Šāda pieeja ļaus tiešsaistes nodarbībā veltīt vairāk laika aktīvajai mācīšanās fāzei.

Tiešsaistes diskusijas mērķis – veidot un padziļināt izglītojamo izpratni par temata saturu. Diskusijā izglītojamie var gan apmainīties viedokļiem un paust savus uzskatus, gan iegūt jaunas zināšanas, taču izglītojamajiem jābūt pamatzināšanām par tematu (piemēram, no vispārējiem mācību priekšmetiem, iepriekš uzdota sagatavošanās darba vai elektroniskajā vidē nodrošinātas dokumentālās filmas analizēšanas).

Ieteikumi instruktoram tiešsaistes diskusijas vadīšanā:

- noteikt diskusijas mērķi un uzdevumus;
- nodrošināt visu izglītojamo līdzdalību un novērst atsevišķu dalībnieku dominēšanu;
- sekot, lai diskusija nenovirzās no temata;
- noslēgt diskusiju ar kopsavilkumu.

Vairāk par dažādiem diskusiju veidiem un to izmantošanu pedagogijā - Vašingtonas universitātes tīmekļa vietnē:

<https://www.washington.edu/teaching/topics/engaging-students-in-learning/leading-dynamic-discussions/>.

1. Pilsoniskā aktivitāte valsts drošības kontekstā

2. Noturība krīzes situācijās un vadība

3. Valsts aizsardzības iemaņas

2. Noturība krīzes situācijās un vadība

Ieteicamais laiks moduļa apguvei: 4 mācību stundas

Moduļa apguves mērķis veidot izpratni par indivīda lomu valsts drošības stiprināšanā un sadarbības efektivitāti sociālpolitisko procesu ietekmēšanā.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
- Sabiedrības izglītība, noturība pret manipulācijām, praktiska gatavība pārvarēt krīzes un pilsoniskā līdzdalība ir pamats sabiedrības stabilitātei un drošībai. Ikvienam Latvijas iedzīvotājam ir tiesības aizstāvēt savu valsti. (S.Li.1.) - Ziemeļatlantijas līguma organizācijas atturēšanas stratēģija ir izteikti aizsargājoša un sastāv no kodolspējām, konvencionālajām spējām un izturētspējām jeb sabiedrības spējām pretoties un rīkoties krīzes situācijā. (S.Li.2.) - Visaptveroša valsts aizsardzības sistēma ir plašāks koncepts par totālo aizsardzību (vienīgi ar aizsardzības sektora iesaisti), un tās mērķis ir nodrošināt visu valsts sektoru aizsardzību un sagatavotību krīžu (t. sk. militāru konfliktu) pārvarēšanai. (S.Li.1., F.Li.3.) - Iedzīvotājiem ir tiesības īstenot pilsonisku nepakļaušanos okupācijas varai (piemēram, okupācijas varas izdotu likumu neievērošanu, atteikšanos dienēt un strādāt to labā, masveida streiku rīkošanu). (S.Li.1.)	- Analizē ārējās un iekšējās ietekmes un valsts apdraudējumus, piedāvā risinājumus un izvērtē alternatīvas. - Identificē, izvērtē un plāno dažādas indivīda iesaistes valsts drošības stiprināšanā iespējas. - Argumentēti diskutē par valsts aizsardzības aspektiem un vienojas par pieņemamāko risinājumu. - Publiski pamatojot savu pozīciju, izglītojamais attīsta līderības iemaņas

Kompleksi sasniedzamie rezultāti	Ieradumi
- Identificē dažādus valsts apdraudējuma riskus (arī militārus), modelē piemērotas problēmrisināšanas stratēģijas un darbības. (F.V.3.4.) - Modelējot vadības situācijas un mijiedarbojoties ar auditoriju, atpazīst, interpretē, salīdzina un adaptē personības iezīmes un emocijas, lai nodrošinātu sekmīgu sadarbību. (S.V.1.1., S.V.1.2.)	- Izvēlas dzīves pozīciju un pamato viedokli, apzinoties savas vēlmes, intereses un dotības, kontrolējot uzvedību un emocijas (tikumi – savaldība, godīgums; vērtība – brīvība). - Uzklausā un iedziļinās dažādos viedokļos, ar cieņu izturas pret atšķirīgiem uzskatiem (tikumi – tolerance, savaldība; vērtība – cilvēka cieņa). - Plāno aktīvu pilsonisko rīcību, pieņem lēmumus un uzņemas atbildību par tiem. Sadarbojas grupā un sekmīgi darbojas arī individuāli (tikumi - drosmē, atbildība; vērtība – Latvijas valsts).
Jēdzieni – atturēšanas politika, visaptveroša valsts aizsardzība, ātrā reaģēšana, pretošanās kustība, nesadarbošanās, nepakļaušanās.	

Moduļa apguves norise

Apakšmoduļi	Izglītojamo darbība
Visaptverošā valsts aizsardzība. Rīcība krīzē - 72 stundas	- Skaidro visaptverošas valsts aizsardzības būtību. - Plāno savu rīcību krīzes situācijā, izmantojot "72 stundas".
Civiliedzīvotāju pienākumi krīzes situācijā un iespējas atbalstīt valsts aizsardzību	Skaidro civiliedzīvotāju pienākumus un iespējas atbalstīt valsts aizsardzību.

Mācību līdzekļi un resursi

Aizsardzības ministrija. (2023). Valsts aizsardzības koncepcija. https://www.mod.gov.lv/sites/mod/files/document/AM_VAK-2023_0.pdf

Aizsardzības ministrija. 72 stundas — kā rīkoties krīzes situācijā? <https://www.sargs.lv/lv/buklets-ka-rikoties-krizes-situacija>

Blūzma, V., Jundzis, T., Riekstiņš, J., Strods, H., & Šārps, Dž. (2008). Nevardarbīgā pretošanās: Latvijas neatkarības atgūšanas ceļš (1945–1991). Latvijas Zinātņu akadēmija.

Dreģe, I. (1998). Starptautiskās humanitārās tiesības. Zvaigzne ABC.

Latvijas Televīzija. (2020). Parasta okupācija [Filma]. <https://replay.lsm.lv/lv/ieraksts/ltv/190212/parasta-okupacija-ltv-dokumentala-filma>

Levits, E. (2019). Valstsgriba. Idejas un domas Latvijai 1985–2018. Latvijas Vēstnesis.

Milevskis, L. (2019). Rietumu Austrumi. Mūsdienu Baltijas aizsardzība no stratēģiskā viedokļa. Jumava.

NATO. (2017). Forest brothers. Fight for the Baltics [Video]. <https://www.youtube.com/watch?v=h5rQFp7FF9c>

Starptautiskā Sarkanā Krusta Komiteja. (2004). Ievads humanitārajās tiesībās.

Starptautiskā Sarkanā Krusta Komiteja. (2004). Ieviešanas ceļvedis un metodiskie norādījumi. Ievads humanitārajās tiesībās.

Taylor, R. L., & Rosenbach, W. E. (2005). Military leadership: In pursuit of excellence. Westview Press.

Treijs, R. (2011). Par tautas un valsts dzīvības un brīvības garu un stāju. Latvijas Vēstnesis. <https://www.vestnesis.lv/ta/id/231596>

Turčinskis, V. (2011). Ziemeļvidzemes mežabrāļi: Latvijas nacionālo partizānu cīņas Valkas apriņķī un Alūksnes apriņķa rietumu daļā. 1944–1953. Latvijas vēstures institūta apgāds.

Papildus iepriekš minētajiem resursiem instruktors var saņemt Aizsardzības ministrijas, Nacionālo bruņoto spēku, Zemessardzes, Latvijas Nacionālās aizsardzības akadēmijas un citu aizsardzības nozares iestāžu sagatavotos mācību līdzekļus sadarbībā ar Jaunsardzes centru.

Metodiskais komentārs

Šajā modulī instruktors vada izglītojamo izpratni no vispārinātas (pilsoniskā aktivitāte kā demokrātiskas sabiedrības izpausme) uz specifisku (pilsoniskā līdzdalība kā visaptverošas valsts aizsardzības sistēmas elements) un veicina konkrētu valsts drošības aktivitāšu identificēšanu. Ilustrācijai ieteicams izmantot gan piemērus no Latvijas vēstures (piemēram, dokumentālā filma “Parasta okupācija”), gan aktuālo informāciju (piemēram, ziņas, kas atspoguļo protestus pret demokrātijas apspiešanu mūsdienās). Aktuālās informācijas iegūšanu un izvērtēšanu ieteicams sasaistīt ar digitālās prasmes un kritiskās domāšanas iemaņām. Diskutējot par notikumiem ārvalstīs, izglītojamie tos analizē un salīdzina ar situāciju Latvijā.

1. Pilsoniskā aktivitāte valsts drošības kontekstā

2. Noturība krīzes situācijās un vadība

3. Valsts aizsardzības iemaņas

3. Valsts aizsardzības iemaņas

Ieteicamais laiks moduļa apguvei: 84 mācību stundas

Moduļa apguves mērķis – veidot un attīstīt rīcībai krīzes situācijā un valsts aizsardzībai noderīgas prasmes, veicināt mērķtiecīgu izglītošanos valsts aizsardzības jomā, biedriskuma, līderības, drošsirdības un disciplīnas attīstīšanā, un patstāvīgā fizisko spēju pilnveidē, rosināt interesi izglītības turpināšanai un karjeras veidošanai, lai izglītojamais kļūtu par aktīvu, mobilu un rīkoties spējīgu sabiedrības locekli, kurš grib un spēj aizstāvēt sevi, līdzilvēkus un Latviju krīzes gadījumā.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
- Plānota, organizēta un vadīta sadarbība (pārī, grupā, komandā vai sabiedrībā) ir rezultāta sasniegšanas pamatā, un sadarbojoties ir iespējams paveikt vairāk, ātrāk, efektīvāk. (S.Li.1.) - Fiziskās veikspējas nestandarta apstākļos (ārpus sporta vingrinājumiem) un līdz ar to garīgās, morālās un emocionālās labsajūtas pamatā ir regulāras, sistemātiskas un daudzveidīgas aktivitātes, kā arī sporta tehniku pārnese uz sadzīviskiem apstākļiem. (F.Li.1.; F.Li.2.) - Indivīda lēmumi un rīcība ietekmē gan viņa, gan sabiedrības drošību. Rīcības pamatā ir spējas un lēmumi. Spējas tiek iegūtas un balstās indivīda sagatavotībā, izsvērtu lēmumu pieņemšanā, apzinoties un izvērtējot riskus un sekas, kolektīvās drošības labā komandā sadarbojoties ar vadītāju. (F.Li.3.)	- Apzinot VAM programmas saturu, izvirza savus individuālos mērķus un izstrādā plānu to sasniegšanai, pēc nepieciešamības modificē sākotnējo plānu, lai sasniegtu izvirzītos mērķus un uzņem atbildību par saviem lēmumiem. - Rūpējoties par savu ārējo izskatu, kā arī apgūstot un izpildot dažādus ierindas paņēmienus gan individuāli, gan vienības sastāvā, attīsta pašdisciplīnu, nostiprina staltu stāju un iznesību, kā arī praktizē vadības iemaņas. - Apgūstot drošības noteikumus un darbības ar ieročiem, veidojot izpratni par apiešanos ar ieročiem drošā, atbildīgā un disciplinētā veidā, nostiprina pašdisciplīnu, precizitāti un spēju darboties spriedzes apstākļos. - Apgūstot dažādas unikālas militārās iemaņas, veido un attīsta izpratni par dzīvē un krīzes situācijās noderīgām prasmēm, kuras izmantojamas arī valsts aizsardzībā. Attīsta, praktizē un nostiprina spēju novērtēt apstākļus un iespējamus riskus, analizēt situāciju un reaģēt negaidītās un nepazīstamās situācijās. - Darbojoties individuāli un grupā, identificē aktuālās vajadzības, formulē problēmas un piedāvā risinājumus, kurus izvērtē un izvēlas racionālāko mērķa sasniegšanai.

• Spēja atbilstoši reaģēt situācijā ar cietušajiem ir būtiska dzīvības glābšanā, tomēr vēl svarīgāka ir izvairīšanās no bīstamām situācijām. Pamatprincips: glābjot citus – neriskē pats. (F.Li.3.) • Bruņotajos spēkos ir trīs profesijas, taču tās aptver vairāk nekā 35 funkcionālās jomas (piemēram, izlūkošana, plānošana, apgāde, vadība, ģeoinformācija, militārā policija, juristi, labklājība u. c.) un 170 specialitātes, no kurām lielākā daļa ir noderīgas arī ārpus aktīvā dienesta.	• Pielietojot topogrāfijas iemaņas, nosaka savu atrašanās vietu un orientējas nepazīstamā, vidēji sarežģītā apvidū, plāno, izvēlas, ietur un kontrolē maršrutu dabā. • Apgūstot sakaru un kibernetikas pamatus, skaidri, droši un efektīvi sazinās, lietojot dažādus sakaru līdzekļus un procedūras, kā arī ievēro digitālās vides uzvedības un cieņpilnas attieksmes pamatprincipus. Attīsta pašrefleksijas iemaņas, lai vērtētu personīgos mediju un interneta lietošanas ieradumus. Droši izmanto interneta resursus un medijus mācībām, pilsoniskai līdzdalībai un savstarpējai komunikācijai. • Aktīvi darbojoties gan telpās, gan ārā apstākļos, kombinē, savieno un izpilda dažādus fiziskos vingrinājumus, pilnveidojot savu sagatavotību un darbaspējas. • Izmantojot modelēšanu un analizējot dažādas situācijas, pieejamos resursus, iespējamās darbības variantus un potenciālās situācijas izmaiņas, izvirza mērķus, definē stratēģijas, pieņem pamatotus un racionālus lēmumus un risina problēmsituācijas. • Novērtējot savu/grupas veikumu un sasniegtos rezultātus, piedāvā priekšlikumus un plāno snieguma uzlabošanu. • Analizē un novērtē iepriekšējā periodā apgūto un plāno nākamā perioda aktivitātes, reflektējot par individuālajiem un grupas sasniegumiem. Pilnveido vadības un laika plānošanas iemaņas, vērtējot kursa programmas attīstību un snieguma izmaiņu kopsakarību.
--	--

Kompleksi sasniedzamie rezultāti	Ieradumi
- Atbilstoši situācijai, apstākļiem, uzdevumam un savām spējām, izvēlas, kombinē un pielieto piemērotas stratēģijas, taktikas, vingrinājumus, pārvietošanās maršrutus un veidus, izvirza personiskās izaugsmes mērķus, plāno to sasniegšanu un uzrauga izpildi. (F.O.1.3.2., F.O.1.4.3., F.O.2.1., F.O.2.2., F.V.3.1.) - Individuāli un grupā darbojas daudzveidīgās āra aktivitātēs un veic dažādas sarežģītības pakāpes uzdevumus, pārnēsot un pielietojot sportā apgūtos fiziskos vingrinājumus, tos efektīvi kombinējot ar taktiskajiem elementiem, izmantojot pieejamos resursus un apkārtējo vidi. (F.O.1.4.4., F.O.2.1.) - Atpazīst, analizē un novērtē apdraudējumus un riskus dažādās vidēs un situācijās, izvēlās un īsteno preventīvos drošības pasākumus, identificē drošas rīcības soļus, izvēlās un īsteno piemērotas problēmrisināšanas stratēģijas. (F.V.3.1., F.V.3.4.) - Izprot drošības noteikumus, ievēro disciplīnu un izpilda dotās komandas paaugstinātas bīstamības nodarbībās 2. mācību gada klātienēs nodarbībās, tai skaitā šaušanā ar pneimatiku un lauka kaujas iemaņu apguvē. (F.V.3.5.) Analizē un demonstrē daudzveidīgas militāro prasmju kombinācijas, atbilstoši esošajai situācijai, piemēram, kombinējot sakaru, lauka kaujas prasmes, navigācijas, līderības un komandas sadarbības prasmes. (F.O.1.4.7.) - Ievērojot savu un citu cilvēku drošību, plāno un izspēlē rīcību dažādās modelētās bīstamās situācijās (arī valsts apdraudējuma gadījumos). (F.V.3.1., F.V.3.4.) - Balstoties uz gūto pieredzi un izmantojot pieejamās tehnoloģijas un citus resursus, izvēlas, plāno un īsteno dažādus pārvietošanās veidus un stratēģijas, kas atbilst grupas dalībnieku spējām un aktivitātes mērķim. (F.O.1.4.2.) - Gan individuāli, gan darbojoties grupā dažādu aktivitāšu laikā, izvēlas un izmanto piemērotus stresa mazināšanas un konfliktu risināšanas paņēmienus, novērtē to ietekmi un savu spēju kontrolēt personīgās emocijas un uzvedību. (F.O.1.4.4., F.V.3.4.) - Darbojoties grupā, plāno, sadala pienākumus, organizē un piedalās dažādās āra aktivitātēs, izvērtē prasmju atbilstību un savu sniegumu, lai to uzlabotu. (F.O.1.4.4.)	- Novērtē apdraudējumu un iespējamos riskus, plāno rīcības soļus risku mazināšanai un attīsta ieradumu darboties atbilstoši noteikumiem un ierobežojumiem, rūpējoties par savu un citu cilvēku drošību (tikumi – atbildība, solidaritāte; vērtība – dzīvība). - Klātienēs nodarbībās attīsta ieradumu ievērot drošības noteikumus, izpildīt dotās komandas un uzturēt disciplīnu paaugstinātas bīstamības situācijās (tikumi – atbildība, drosme; vērtība – dzīvība). - Formulē un novērtē personīgās izaugsmes mērķus, attīsta ieradumu identificēt un uzturēt savas spēcīgās iemaņas, kā arī apzināt un attīstīt pilnveidojamās prasmes. (tikumi – centība, godīgums; vērtība – darba tikums). - Novērtē visu grupas dalībnieku spējas, attiecīgi pielāgojot aktivitātes, ievēro godīgas sadarbības principus un cieņpilnu attieksmi, attīstot ieradumu sadarboties (tikumi – atbildība, solidaritāte; vērtība – cilvēka cieņa). - Uzņemas iniciatīvu, vadību un mobilizē līdzcilvēkus arī nepazīstamās situācijās un apdraudējuma apstākļos, attīstot ieradumu pārvarēt bailes un izlēmīgi rīkoties sabiedrības labā (tikumi – drosme; vērtība – Latvijas valsts). - Apzinās veselīga dzīvesveida un apkārtējās vides saglabāšanas nozīmi savas dzīves kvalitātes uzturēšanā, attīstot ieradumu paredzēt savas izvēles un rīcības sekas (tikumi – atbildība, gudrība; vērtība – daba).
Jēdzieni – valsts aizsardzības mācība, ierinda, reglaments, individuālais un kolektīvais ekipējums, MGRS koordinātes, maskēšanās, novērošana, atpakaļazimuts, triangulācijas metode, karavīra vērtības un standarti, militārā disciplīna, sakaru procedūra, NATO fonētiskais alfabēts, precīzas šaušanas pamatprincipi, klusuma un balss procedūras, riņķveida aizsardzība, formācijas, “uguns un kustība”, informācijas telpas aizsardzība.	

Moduļa apguves norise

Apakšmoduļi	Izglītojamo darbība
Normatīvie akti <i>(ieteicamais laiks apguvei – 7 mācību stundas)</i>	Teorijā: • Raksturo Latvijas Nacionālo bruņoto spēku uzdevumus un nozīmi valsts aizsardzības sistēmā, skaidro to galvenās funkcijas miera, krīzes un kara laikā. • Raksturo karavīra pamatvērtības, pamato disciplīnas, hierarhijas un formas tērpa nozīmi bruņotajos spēkos un skaidro to ietekmi uz dienesta pienākumu izpildi. • Raksturo Nacionālo bruņoto spēku struktūru, atpazīst galvenās dienesta pakāpes un skaidro komandķēdes nozīmi militārajā organizācijā. • Raksturo dienesta iespējas Latvijas Nacionālajos bruņotajos spēkos un skaidro galvenos karjeras un iesaistes veidus. • Atpazīst Latvijas Nacionālo bruņoto spēku un sabiedroto bruņojuma un militārās tehnikas pamatveidus, raksturo to galveno pielietojumu un skaidro bruņutehnikas atpazīšanas nozīmi valsts aizsardzībā. Praksē: • Pielieto apakšmodulī iegūtās zināšanas, analizējot situācijas un risinot uzdevumus par Latvijas Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem un militāro dienestu.
Sakaru procedūras un kiberdrošība <i>(ieteicamais laiks apguvei – 10 mācību stundas)</i>	Teorijā: • Skaidro militāro sakaru nozīmi, raksturo galvenos sakaru veidus un izmanto NATO fonētisko alfabētu vienkāršu ziņojumu nodošanai. • Skaidro militāro sakaru pamatprincipus, balss procedūru un sakaru pārbaudes nozīmi, analizējot vienkāršus sakaru piemērus. • Izvēlas drošas rīcības risinājumus digitālajā vidē, lai aizsargātu personas datus un digitālos kontus. • Izvērtē informācijas avotu uzticamību, atpazīst dezinformācijas pazīmes un pamato secinājumus, balstoties uz pārbaudāmiem faktiem. • Demonstrē apakšmodulī apgūtās zināšanas un prasmi tās izmantot situāciju analīzē. Praksē: • Sagatavo sakaru līdzekli darbam un, ievērojot sakaru disciplīnu, lieto NATO fonētisko alfabētu un balss procedūras pamatprincipus, pārī nodibina sakarus, nodod un saņem noteiktas struktūras ziņojumu.

Militārā topogrāfija un orientēšanās <i>(ieteicamais laiks apguvei – 18 mācību stundas)</i>	Teorijā: • Atpazīst topogrāfiskās kartes pamatelementus un, izmantojot kartes leģendu, nosaka kartē attēlotos apvidus objektus. • Pēc topogrāfiskās kartes raksturo apvidus galvenos elementus un salīdzina iespējamās pārvietošanās maršrutus, pamatojot piemērotākā maršruta izvēli. • Atrod objektu kartē pēc dotām MGRS koordinātēm un nosaka kartē norādīta objekta koordinātas noteiktajā precizitātē. • Izmanto kartes mērogu reālā attāluma aprēķināšanai un pēc kartes nosaka virzienu un azimutu uz norādītu objektu. • Izmanto digitālu karti atrašanās vietas un koordinātu noteikšanai, izveido vienkāršu maršrutu un skaidro digitālo navigācijas līdzekļu iespējas un ierobežojumus. • Analizējot topogrāfiskās un digitālās kartes fragmentus, apliecina prasmi atpazīt apvidus objektus, noteikt koordinātas, aprēķināt attālumu, noteikt virzienu un izvērtēt vienkāršu pārvietošanās maršrutu. • Praksē: • Sagatavo un orientē karti, nosaka savu un objektu atrašanās vietu un MGRS koordinātas, izvēlas maršrutu un, lietojot karti, kompasu vai citus atļautos navigācijas līdzekļus, veic noteiktu maršrutu apvidū.
Droša apiešanās ar ieročiem un šaušana ar pneimatiku <i>(ieteicamais laiks apguvei – 22 mācību stundas)</i>	Teorijā: • Atpazīst ieroča un munīcijas galvenās sastāvdaļas, skaidro to pamatfunkcijas un atšķir šaujamieroča un pneimatiskā ieroča darbības pamatprincipus. • Skaidro drošas apiešanās ar ieroci pamatnoteikumus un, analizējot situācijas, atpazīst drošu un nedrošu rīcību. • Atšķir galvenos šaušanas stāvokļus, skaidro precīzas šaušanas pamatprincipus un, analizējot attēlotas situācijas, nosaka šaušanas precizitāti ietekmējošās kļūdas. • Atpazīst pneimatiskā ieroča galvenās sastāvdaļas, skaidro to pamatfunkcijas un nosaka drošības prasības, kas jāievēro, sagatavojoties praktiskajai šaušanai un darbojoties instruktora vadībā. • Skaidro šautuves galveno vietu un līniju nozīmi, atpazīst galvenās komandas šautuvē un nosaka tām atbilstošu drošu rīcību, analizējot tipiskas situācijas šaušanas nodarbībā. • Atpazīst galvenās komandas šautuvē, nosaka tām atbilstošo rīcību un situāciju uzdevumos identificē drošības prasību pārkāpumus. • Praksē: • Ievērojot drošības prasības un instruktora komandas, droši sagatavo pneimatisko ieroci darbam, ieņem noteikto šaušanas stāvokli, lieto precīzas šaušanas pamatprincipus un pēc šaušanas droši pārtrauc darbības ar ieroci.

Lauka kaujas iemaņas <i>(ieteicamais laiks apguvei – 21 mācību stundas)</i>	Teorijā: • Raksturo individuālā ekipējuma elementu lietojumu un komplektēšanas pamatprincipus, salīdzina to nozīmi un, analizējot dotas situācijas, pamato ekipējuma izvēli un pielāgošanu apstākļiem un veicamajam uzdevumam. • Raksturo bezpilota lidaparātu galvenās spējas, izmantošanas iespējas un radītos apdraudējumus, atpazīst to klātbūtnes pazīmes un, analizējot dotas situācijas, izvēlas drošai rīcībai atbilstošu risinājumu. • Atšķir individuālos pārvietošanās veidus un skaidro to izvēli atkarībā no apvidus, aizsega un situācijas, kā arī, izmantojot attēlus, animācijas vai situāciju aprakstus, nosaka piemērotāko pārvietošanās veidu un pamato savu izvēli. • Skaidro klusuma procedūras nozīmi un ievērošanas principus, atpazīst biežāk lietotos taktiskos roku signālus un, analizējot attēlotas situācijas, izvēlas un secīgi sakārto situācijai atbilstošos signālus. • Skaidro VAM vasaras nometņu nozīmi un izvērtē savu dalību tajās. • Izpildot zināšanu un situāciju analīzes uzdevumus, apliecina izpratni par individuālā ekipējuma sagatavošanu, bezpilota lidaparātu iespējām un apdraudējumiem, individuālajiem pārvietošanās veidiem, VAM vasaras nometnes norisi, klusuma procedūru un taktiskajiem roku signāliem. • Praksē: • Pārvietojas apvidū individuāli un vienības sastāvā, izvēlas situācijai atbilstošu pārvietošanās veidu, izmanto maskēšanos un noteiktos roku signālus un ievēro drošības prasības.
Ierindas prasmes <i>(ieteicamais laiks apguvei – 6 mācību stundas)</i>	Teorijā: • Skaidro ierindas pamatterminus, karavīra pienākumus pirms stāšanās ierindā, patstāvīgi praktizē individuālos ierindas paņēmienus. • Pārbaudes darbā demonstrē izpratni par ierindas noteikumu pamatprasībām un reflektē par savu pieredzi, individuāli praktizējot ierindas elementus. • Praksē: • Ievērojot noteikto kārtību un disciplīnu, pēc komandām precīzi izpilda individuālos ierindas paņēmienus un darbojas grupas un nodaļas sastāvā.

Mācību līdzekļi un resursi

Normatīvie akti	Latvijas Nacionālie bruņotie spēki. <i>Karavīra vērtības un standarti</i>. https://www.mil.lv/lv/aktivaais-dienests/dienesta-gaita/karavira-vertibas-un-standarti Latvijas Republika. <i>Militārā dienesta likums</i>. https://likumi.lv/ta/id/63405 Latvijas Republika. <i>Nacionālo bruņoto spēku likums</i>. https://likumi.lv/ta/id/15836 Latvijas Republika. <i>Zemessardzes likums</i>. https://likumi.lv/ta/id/210634 Latvijas Republika, Ministru kabinets. (2020). <i>Noteikumi par karavīra formas tērpiem un atšķirības zīmēm (Nr. 26)</i>. https://likumi.lv/ta/id/311981 NBS Instruktoru skola. (2002). <i>Militārās vadības pamati</i>. Papildus instruktors var saņemt Jaunsardzes centra sagatavotos mācību un uzskates līdzekļus.
Sakaru procedūras un kiberdrošība	Izglītības attīstības centrs. <i>Medijpratība skolām</i>. http://www.iac.edu.lv/izdevumi-un-petijumi/izdevumi/new-publication-page-9/ Zemessardze. (2000). <i>Radiotelefonista rokasgrāmata</i>. Papildus instruktors var saņemt Jaunsardzes centra sagatavotos mācību un uzskates līdzekļus.
Militārā topogrāfija un orientēšanās	Valsts zemes dienests. (2001). <i>Mūsdienu Latvijas topogrāfiskās kartes. VZD</i>. Zemessardze. (2000). <i>Militārā topogrāfija</i>. Žilko, J. (2005). <i>Orientierista ABC. Avots</i>. Papildus instruktors var saņemt Jaunsardzes centra sagatavotos mācību un uzskates līdzekļus.
Droša apiešanās ar ieročiem un šaušana ar pneimatiku	Latvijas Nacionālā aizsardzības akadēmija. (2001). <i>Šaušanas pamati</i>. Latvijas Nacionālā aizsardzības akadēmija. (2009). <i>Ieroču un munīcijas uzbūves un darbības principi</i>. Papildus instruktors var saņemt Jaunsardzes centra sagatavotos mācību un uzskates līdzekļus.
Lauka kaujas iemaņas	Bramanis, A. J., & Aperāns, M. (2004). <i>Karavīra rokasgrāmata. Umbra</i>. Kristensens, H. S. (2001). <i>Šķēršļu joslas pārvarēšanas tehnikas apmācība</i>. NBS reglaments MR 3-2.14. (2004). <i>Kājnieku vada taktika</i>. Wade, N. M., & Larsen, C. (2008). <i>The small unit tactics SMARTbook. The Lightning Press</i>. Zemessardze. (2000). <i>Izdzīvošana</i>. Papildus instruktors var saņemt Jaunsardzes centra sagatavotos mācību un uzskates līdzekļus
Ierindas prasmes	Aizsardzības ministrija. (2006). <i>Ierindas noteikumi (Nr. 8-NOT)</i>. Papildus instruktors var saņemt Jaunsardzes centra sagatavotos mācību un uzskates līdzekļus.

Papildus iepriekš minētajiem resursiem instruktors var saņemt Aizsardzības ministrijas, Nacionālo bruņoto spēku, Zemessardzes, Latvijas Nacionālās aizsardzības akadēmijas un citu aizsardzības nozares iestāžu sagatavotos mācību līdzekļus sadarbībā ar Jaunsardzes centru.

Metodiskais komentārs

Moduļa apguve tālmācības formātā veicina izglītojamo lietpratības attīstību – spēju vispārināt un pārnest zināšanas un prasmes uz nezināmām, arī reālās dzīves, situācijām, tādējādi koncentrējot mācīšanu uz zināšanu un prasmju ieguves procesu (kā zina/kā prot), nevis zināšanu apjomu (ko zina). Instruktoram jānodrošina atbilstošs atbalsts, piemēram, atgādnēs, paraugi, procesu apraksti (algoritmi) sekmīgai darba veikšanai, atgriezeniskā saite un atkārtotas iespējas vingrināties un izmantot zināšanas un prasmes visa mācību gada garumā.

Elektroniskajā vidē tiek izmantotas daudzveidīgas mācību metodes – videomateriāli, interaktīvi uzdevumi, modelēšanas vingrinājumi un problēmsituāciju risināšana – kas rada apstākļus augstāku izziņas darbības līmeņu izmantošanai. Instruktoram jāpiedāvā izaicinoši, kompleksi uzdevumi – autentiskas situācijas, kuru risināšanā nepieciešams integrēt un koordinēti izmantot zināšanas, prasmes un attieksmes (piemēram, modelēt taktiskus uzdevumus, kuros nepieciešamas vadības, sakaru, lauka kaujas iemaņu un orientēšanās zināšanas).

Lai arī tālmācībā sadarbības iespējas ir ierobežotākas nekā klātienēs nodarbībās, vienots mērķis un disciplīna veicina doto uzdevumu precīzāku izpildi. Instruktoram jāsekmē izglītojamo vienotība kopēja mērķa sasniegšanā, izmantojot tiešsaistes grupu darba iespējas. Darbojoties grupā, ikvienam izglītojamajam jāuzņemas atbildība par kopējo darbu un rezultāta sasniegšanu. Instruktoram jāveicina cieņa pret katra grupas dalībnieka individuālajām spējām un prasmēm, tādējādi attīstot izglītojamajos prasmes iedrošināt un skaidrot saviem komandas biedriem.

Pielikumi

1. pielikums

Mācību priekšmetu kursu programmu paraugos lietotie kodi

Atsaucei uz standartu¹ mācību priekšmetu kursu programmu paraugos izmantoti šādi plānoto izglītojamajam sasniedzamo rezultātu (SR) un lielo ideju (Li) kodi. (Standarta pielikumi, kuros lietoti šie kodi, atrodami Skola2030 tīmekļa vietnē.)

SR kodi:

Piemērs:

VL. O. 2.1.

VL Mācību joma (visu mācību jomu apzīmējumus sk. tabulā)	O. Kursa apguves līmenis (visu kursu apguves līmeņu apzīmējumus sk. tabulā)	2.1. Mācību jomas SR kārtas numurs standartā	Kursu apguves līmeņu apzīmējumi	
			V	Vispārīgais līmenis
			O	Optimālais līmenis
		2.1. Izvēlas, atlasa un izmanto informāciju no dažādiem avotiem sava teksta izveidei saskaņā ar konkrētajām vajadzībām un mācību mērķiem.		
		2.1. Lai daudzpusīgi izziņātu noteiktu problēmu, jautājumu vai tematu un veidotu savu tekstu, mērķtiecīgi izvēlas, kārtā, analizē un vērtē informāciju, salīdzinot dažādos avotos publicēto tekstu saturu un tajos izmantotos valodas līdzekļus.		
		2.1. Lai daudzpusīgi izziņātu noteiktu problēmu, jautājumu vai tematu un veidotu savu tekstu, mērķtiecīgi izvēlas, kārtā, analizē un vērtē informāciju, salīdzinot dažādos avotos publicēto tekstu saturu un tajos izmantotos valodas līdzekļus.		
			Mācību jomas apzīmējumi	
			S	Sociālā un pilsoniskā mācību joma
			F	Veselības, drošības un fiziskās aktivitātes mācību jomā

Li kodi

Piemērs:

VSK.S.Li.6.

VSK. Vispārējās vidējās izglītības pakāpe	S. Mācību joma	Li.6. Mācību jomas lielās idejas kārtas numurs standartā
		6. Jebkuru informācijas avotu, kas ataino norises sabiedrībā pagātnē un mūsdienās, ir vērtējams kritiski.

¹ Ministru kabineta 2019. gada 3. septembra noteikumi Nr. 416 "Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības programmu paraugiem".

2. pielikums

Kursā plānotie izglītojamajam sasniedzamie rezultāti

Veselības, drošības un fiziskās aktivitātes mācību jomas plānotie izglītojamajam sasniedzamie rezultāti optimālajā apguves līmenī

VSK.F.Li.1. Regulāras, sistemātiskas un daudzveidīgas fiziskās aktivitātes ir fiziskās veselības, emocionālās labklājības un veselīga dzīvesveida paradumu pamatā
VSK.F.Li.1.3. Kustību māksla un fiziskās aktivitātes telpā
F.O.1.3.2. Patstāvīgi kombinē, savieno, veido un izpilda vingrinājumu kompleksus, kas nostiprina veselību un organisma darbības, lai sasniegtu izvirzītos mērķus.
VSK.F.Li.1.4. Āra fiziskās aktivitātes
F.O.1.4.2. Balstoties uz iepriekšējo pieredzi un izmantojot digitālās tehnoloģijas, atbilstoši pieejamajiem resursiem izvēlas pārvietošanās veidus, plāno un īsteno dažādas pārvietošanās veidu stratēģijas, kā arī stratēģiskās spēles dabā, kas atbilst grupas dalībnieku spējām, veselībai un aktivitātes mērķim.
F.O.1.4.3. Pieņem izsvērtus, pamatotus lēmumus, lietojot dažādas kartes, piemēram, orientēšanās, aerofoto, izvēlas maršrutam atbilstošas stratēģijas un veic maršrutu atbilstoši izvirzītajam mērķim, izvērtē savu sniegumu, lai to uzlabotu.
F.O.1.4.4. Sadarbojoties mazās grupās, plāno, sadala pienākumus, organizē, piedalās vairāku dienu tūrisma (kājnieku, velotūrisma vai slēpošanas) pārgājienā, izvērtē prasmju atbilstību situācijai un savu sniegumu, lai to uzlabotu.
F.O.1.4.7. Analizē un demonstrē daudzveidīgas militāro prasmju kombinācijas, atbilstoši esošajai situācijai, piemēram, kombinējot sakaru, lauka kaujas prasmes, navigācijas, līderības un komandas sadarbības prasmes.
VSK.F.Li.2. Fiziskā aktivitāte ir priekšnosacījums labai fiziskai un garīgai veselībai
F.O.2.1. Ikdienā patstāvīgi plāno, īsteno, izvērtē un pielāgo fiziskās aktivitātes fizisko spēju sekmēšanai un savas veselības uzturēšanai. Izvirza personiskās izaugsmes mērķus, uzrauga to izpildi, atbilstoši variē fiziskās aktivitātes, piemēram, vingrinājumus lokanībai un mobilitātei, funkcionalitātei, izturības un spēka sekmēšanai.
F.O.2.2. Pēta, analizē, lieto, mēģina un saskata atšķirības, kā arī spēj izraudzīties sev atbilstošāko un interesantāko fiziskās sagatavotības programmas veidu, lai sasniegtu individuālos mērķus (piemēram, jauniešu populārākās fiziskās sagatavotības programmas, vingrinājumi, līdzekļi, metodes).

Veselības, drošības un fiziskās aktivitātes mācību jomas plānotie izglītojamajam sasniedzamie rezultāti vispārīgajā apguves līmenī

VSK.F.Li.3. Drošību un veselību ietekmē gan paša izsvērti lēmumi, apzinoties varbūtējos riskus un izvērtējot savu rīcību, gan gatavība atbilstoši reaģēt negaidītās un nepazīstamās situācijās

F.V.3.1. Izvērtē un rīkojas atbilstoši apkārtējās vides situācijai, piemēram, pārvietojoties pa veloceliņiem, pa marķētu slēpošanas distanci, pa skrituļošanaī atvēlētām vietām, tādējādi samazinot iespējamo traumu risku.

F.V.3.4. Spēj identificēt apdraudējumus un riskus dažādās vidēs un situācijās, tai skaitā valsts aizsardzības apdraudējuma gadījumos, veic preventīvus drošības pasākumus, identificē drošas rīcības soļus, izvēloties piemērotākās problēmrisināšanas stratēģijas, un atbilstoši rīkojas.

F.V.3.5. Izprot drošības noteikumus, ievēro disciplīnu un izpilda dotās komandas paaugstinātas bīstamības nodarbībās.

3. pielikums

Plānotie izglītojamajam sasniedzamie rezultāti caurviju prasmēs saiknē ar eVAM

1. Kritiskā domāšana un problēmrisināšana:

1.1. mērķtiecīgi formulē precīzus jautājumus, lai kritiski analizētu kompleksas situācijas un abstraktas idejas. Izzina kontekstu, to analizē, kritiski izvērtē, kā arī sintezē un interpretē informāciju, lai sasniegtu konkrētu mērķi. Gūst vispusīgu, precīzu informāciju par kompleksiem jautājumiem, izvērtē tās ticamību un analizē, kādēļ atsevišķās situācijās iegūt ticamu informāciju ir grūti;

1.2. kompleksās situācijās spriež no konkrētā uz vispārīgo un no vispārīgā uz konkrēto. Pamana loģiskās argumentācijas kļūdas savos un citu izteikumos, novērš tās. Argumentē, pierādot izteiktā apgalvojuma ticamību un veidojot pamatotus secinājumus;

1.3. nosaka aktuālas vajadzības, precīzi formulē kompleksu problēmu un pamato nepieciešamību to risināt, izvirza mērķi, piedāvā vairākus risinājumus, izvērtē tos attiecībā pret mērķi, izvēlas īstenot labāko;

1.4. kompleksās, neskaidrās situācijās patstāvīgi izstrādā problēmas risinājuma plānu un īsteno to, izvēloties, lietojot un pielāgojot piemērotas problēmrisināšanas stratēģijas, elastīgi reaģē uz neparedzētām pārmaiņām, izvērtē paveikto un gūtos secinājumus izmanto arī citā kontekstā.

2. Sadarbība:

- 2.1. plāno un īsteno personisko un grupas mērķu sasniegšanai nozīmīgu, cieņpilnu verbālu, neverbālu un digitālu komunikāciju;
- 2.2. piedalās gan viendabīgas, gan nevienadabīgas grupas darba procesā, pieņem viedokļu atšķirības, dalībnieku dažādo pieredzi un spējas. Prognozē, novērš un risina domstarpības un konfliktus, tostarp digitālā vidē;
- 2.3. mācību procesā un sabiedriskajā dzīvē apzināti orientējas uz kopīgo labumu un grupai nozīmīgu mērķu sasniegšanu, spēj pārstāvēt savas un respektēt citu intereses, ja grupas un paša vajadzības atšķiras.

3. Pilsoniskā līdzdalība:

- 3.1. skaidro un pamato savu skatījumu par kopsakarībām gan vietējā, gan globālā mērogā, izvērtē individu, sabiedrības un vides mijiedarbību;
- 3.2. balstoties savās vērtībās un cienot citu vērtības, izsvērti izvēlas pasākumus un ikdienas situācijas, kurās iesaistīties un iesaistīt citus, cieņpilni pamatojot savu nostāju, prot atteikties, ja pasākums neatbilst vērtībām, un spēj nepakļauties grupas spiedienam, paliekot saistīts ar tiem, kuriem nepiekrīt;
- 3.3. skaidro savas rīcības sekas un uzņemas par tām atbildību ikdienas situācijās, lokālos un globālos procesos;
- 3.4. patstāvīgi un kopā ar citiem gūst pieredzi, iesaistoties risinājumu meklēšanā un īstenošanā, kas palīdz uzlabot dzīves kvalitāti.

4. pielikums

Ieteikumi tālmācības nodarbības plānošanai un sagatavošanai²

Tāpat kā klātienē nodarbībās, arī tālmācības nodarbību plānošana sākas ar skaidra sasniedzamā rezultāta izvirzīšanu, lai gan instruktoram, gan izglītojamajam būtu skaidrs, kā konkrētais veicamais uzdevums palīdzēs izglītojamajam sasniegt mērķi. Tālmācības nodarbībai, tāpat kā klātienē nodarbībai, ir svarīgas aktualizācijas, apjēgšanas un refleksijas fāzes, savukārt tehnoloģisko risinājumu izvēlei vērts pievērsties tad, kad ir skaidrs gan vēlamo rezultātu, gan apgūstamais saturs.

Tabulā apkopotas instruktora un izglītojamo darbības, kā arī iespējamie risinājumi efektīvas nodarbības plānošanai pēc Roberta Ganjē (Robert Mills Gagné) 9 soļu metodikas. Šis modelis ir ieteicams īpaši jauna satura apguves nodarbībām – piemēram, pirmo reizi apgūstot militāro topogrāfiju, sakaru procedūras vai drošas apiešanās ar ieročiem principus.

2 Izstrādāti saskaņā ar Valsts izglītības attīstības aģentūras metodiskajiem ieteikumiem

Nodarbības norise	Instruktora darbības	Izglītojamo darbības	Iespējamie tehnoloģiskie risinājumi
AKTUALIZĀCIJAS fāze (sagatavošanas mācībām)			
Uzmanības pievēršana <i>Kā tiks pievērsta uzmanība (radīta interese) nodarbības vielas apguvei?</i>	Piedāvā ar tematu saistītu attēlu vai video un uzdod ar to saistītu vienkāršu, intriģējošu jautājumu.	Aplūko attēlu vai noskatās video un atbild uz jautājumu.	Video fragments, attēls un sekojošais jautājums teksta vai audio formā.
	Piedāvā ar tematu saistītu izglītojamajiem saistošu dilemmu vai problēmsituāciju.	Izsaka versijas par risināmo dilemmu vai problēmu.	Teksta veidā vai video/audio formā.
	Piedāvā pārsteidzošu faktu, notikumu, izpausmi dabā un jautā, kā tas ir iespējams.	Cenšas saprast, kā kaut kas (ar tematu saistīts) ir iespējams.	Teksta, video vai audio formā.
Sasniedzamo rezultātu (SR) paziņošana <i>Kā tiks komunicēti un uztverti SR?</i>	Izklāsta aktivitātes, pildāmos uzdevumus.	Klausās vai lasa nodarbības aktivitātes un formulē, kādi varētu būt sasniedzamie rezultāti (ko viņi no tā iemācīsies).	Īss uzdevumu izklāsts saraksta veidā, pilns uzdevumu izklāsts video vai audio.
	Uzdod jautājumus par SR, piemēram, ko no SR jau prot, ko vēl ne, ko vēlētos apgūt visvairāk un kāpēc.	Atbild uz jautājumiem par SR, piemēram, stāsta, raksta, ko no SR jau prot, ko vēl ne, ko vēlētos apgūt visvairāk un kāpēc.	Saruna tiešsaistes konferences formā vai tekstā koplietošanas dokumentā.
	Piedāvā nodarbībā vai citā izglītības posmā SR un tiem atbilstošus kritērijus, aicina izglītojamos izpētīt, kuri kritēriji atbilst kuriem SR vai arī novērtēt savas pašreizējās prasmes.	Pēta un savieno, kādi kritēriji atbilst stundas SR.	SR teksta vai audio, video formā un SR vērtēšanas kritēriji interaktīvā (savienošanas) uzdevuma formā, kas ievietots elektroniskajā vidē.
Iepriekšējo zināšanu aktivizēšana <i>Kā tiks aktivizētas izglītojamo priekšzināšanas?</i>	Jautā, ko izglītojamie jau zina par apgūstamo tematu.	Atsauc atmiņā, ko jau zina par apgūstamo tematu.	SR teksta vai audio, video formā un SR vērtēšanas kritēriji interaktīvā (savienošanas) uzdevuma formā, kas ievietots elektroniskajā vidē.
	Aicina atzīmēt, ko jau zina / jautājumus / ko vēl vēlas uzzināt.	Par jauno tematu un tajā apgūstamo izdala elementus: zinu / jautājums / gribu vēl uzzināt.	Atbildes iesniedz koplietošanas tabulā vai savos personiskajos elektroniskajos vai fiziskajos pierakstos.
	Piedāvā pārliecināties par savām zināšanām, izpildot īsu diagnostikas darbu.	Pilda īsu un pret SR precīzi veidotu diagnostikas darbu.	Ja jāpārlicinās par esošajām zināšanām – izpilda testu; ja par prasmēm – veic nelielu uzdevumu un izvērtē pēc snieguma līmeņu apraksta.

APJĒGŠANAS fāze (mācās jauno saturu)

Jaunā satura piedāvāšana <i>Kas ir jaunais saturs (fakti, jēdzieni, procedūras), kā tas tiks piedāvāts?</i>	Piedāvā jauno saturu apgūt, uztverto informāciju pārveidojot citā, piemēram, izrakstot būtiskākos faktus vai galveno domu / kopsavilkumu.	Iepazīstas ar jauno satura informāciju, procesu, kam jāiziet cauri teksta, video formā.	Video, teksts, audio, attēli.
	Piedāvā gadījuma analīzi un uzvedinošos jautājumus, kas palīdz tuvoties SR.	Iepazīstas ar gadījuma analīzi un atbild uz jautājumiem.	Gadījuma analīze teksta, video, diskusijas veidā.
	Piedāvā piemērus par saturu, aicina tos analizēt grupējot, meklējot atšķirības.	Meklē sakarības starp dažādiem piemēriem – grupē, meklē kopīgo, atšķirīgo.	Piemēri fiksēti video, tekstā, audio, attēlos un publicēti elektroniskajā vidē.
Mācīšanās virzīšana un atbalsts <i>Kā nostiprināt jauno saturu ilgtermiņa atmiņā?</i>	Ja izglītojamie konkrēto stratēģiju vēl neprot, piedāvā to lietot soli pa solim, pēc katra soļa sniedzot atgriezenisko saiti. Ja prot, piedāvā atbalstu, piemēram, izmantot stratēģiju atgādni.	Izmanto stratēģijas, kas palīdz veikt nepieciešamos uzdevumus.	Stratēģiju atgādnē elektroniskā formā.
	Piedāvā radīt piemērus, atbild uz jautājumiem, novērš neprecizitātes.	Rada par apgūstamo saturu piemērus, iespējams, izvērtē cits cita veikumu.	Saglabā elektroniskajā vidē piemērus video, teksta, audio vai attēlu formā.
	Piedāvā dažādu informāciju par tematu un izvērtēšanas kritērijus (iespējams, tos veido kopā).	Apkopo informāciju par tematu un to izvērtē.	Elektroniskajā vidē publicēta dažāda informācija dažādos formātos (atkarībā no satura) – teksts, audio, video, attēls.
Jaunā satura pielietošana <i>Kā izglītojamajiem lietot jauno saturu sev aktuālā kontekstā?</i>	Piedāvā jauno saturu saistīt, likt kopā ar iepriekš apgūto.	Meklē sakarības starp tikko apgūto informāciju un iepriekš zināmo, pieredzēto.	Atrastās sakarības noformē digitālā formā atkarībā no satura specifikas – diagrammā, infografikā, atgādnē.
	Piedāvā būtiskāko par apgūto apkopot un noformēt kādā citā formā.	Apgūto apkopo un pārveido kādam citam mērķim.	Infografiku un atgādņu veidošanas iespējas, video, animācijas veidošanas programmas.
	Piedāvā reālu problēmsituāciju, kurā nepieciešamas jaunā satura zināšanas un prasmes.	Apgūto izmanto reālas problēmsituācijas risināšanā.	Problēmsituācija, atkarībā no satura, noformēta teksta, video, audio vai attēla formātā.

Atgriezeniskās saites (AS) sniegšana <i>Kad un kā izglītojamie saņem AS sava veikuma uzlabošanai?</i>	Sniedz AS, izmantojot snieguma līmeņu aprakstu komentāru veidā.	Saņem AS no instruktora, plāno sava snieguma uzlabošanu.	Tiešsaistes sarakste, individuālā konsultācija.
	Nodrošina iespēju izglītojamajiem savstarpēji sniegt AS. Seko līdzi, lai tā tiktu sniegta kvalitatīvi.	Izvērtē cits cita sniegumu, lietojot jauno saturu, izmantojot snieguma līmeņu aprakstu.	Čats, videozvans, koplietošanas dokumenti.
	Sagatavo jautājumus un atbilžu variantus elektroniskajā vidē (ar automatizēto novērtējumu).	Atbild uz jautājumiem (prasmes šādi novērtēt nevar).	Tiešsaistes tests.
REFLEKSIJAS fāze (nostiprina apgūto un pārnes uz ikdienu)			
Snieguma novērtēšana <i>Kā izglītojamais pārlicināsies par SR sasniegšanu?</i>	Piedāvā uzdevumus, kas pārbauda SR. Atkarībā no uzdevuma AS sniedz elektroniskā vide vai instruktors.	Pilda noslēguma pārbaudījumu.	Tiešsaistes testi, individuāli iesūtīti rakstu darbi.
	Sagatavo kritēriju sarakstu izglītojamo pašnovērtējumam.	Izvēlas, kā demonstrēt SR sasniegšanu (rakstu darbs, video).	Kopīga vietne rezultātu ievietošanai.
Pārnese un vispārīnāšana <i>Kā izglītojamais pielietos apgūto jaunās situācijās?</i>	Aicina diskutēt par jaunā satura lietošanu ikdienā.	Diskutē, kur apgūtais noderēs.	Rakstiskas diskusijas (čats, forums), video konferences.
	Piedāvā intervēt, uzdot jautājumus citiem pieaugušajiem.	Intervē, piemēram, vai un kā apgūtais saturs noderējis dzīvē.	Jautājumus un atbildes iesniedz video, teksta vai audio formā.
	Saskaņo ar kolēģiem, apgūtā satura izmantošanu citās stundās.	Apgūto izmanto citās stundās.	Sadarbība ar citu priekšmetu pedagogiem.

5. pielikums

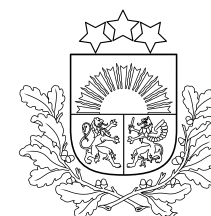
Mācību satura apguvei izmantojamie mācību līdzekļi un resursi

Izmantošanas nolūks	Mācību līdzekļu veids	Mācību līdzekļu nosaukums
Nodarbību sagatavošanai un demonstrējumiem	Mācību literatūra	Jaunsardzes centra sagatavotie mācību līdzekļi Rubana, I.M., 2004. Mācīties darot. RaKa. Enciklopēdijas, vārdnīcas, aizsardzības nozares sagatavotie materiāli (reglamenti, normatīvie akti u. c.). Mācību grāmatas; Kompetenču pieeja mācību saturā https://www.skola2030.lv/lv
	Darba piederumi	Daudzveidīgi kancelejas piederumi (papīrs, līmlapiņas, flomāsteri u. c.).
	Uzskates līdzekļi	Videofilmas, attēli, plakāti. Prezentācijas, Jaunsardzes centra sagatavotie uzskates līdzekļi, filmas skolās: https://www.filmas.lv/filmas-skolas/
	Digitālie mācību līdzekļi un resursi Mācību tehniskie līdzekļi	Portatīvais dators ar interneta pieslēgumu, mobilais tālrunis ar pieslēgumu Printeris
Izglītojamajiem darbam (individuālam, pāru, grupu)	-	Aizsardzības nozares sagatavotie materiāli (reglamenti, normatīvie akti u. c.). Jaunsardzes centra sagatavotās atgādnēs LĢIA karšu pārlūks: https://kartes.lgia.gov.lv/karte/
	Individuālie mācību piederumi	Daudzveidīgi kancelejas piederumi (papīrs, līmlapiņas, flomāsteri u. c.).
	Mācību iekārtas un aprīkojums	Dators vai planšetdators.
	Mācību iekārtas un aprīkojums (nodrošina Jaunsardzes centrs)	Aizsargbrilles, kartes (dažādas), maskēšanās krēms, pierakstu bločiņš, pirmās palīdzības pakete, rakstāmpiederumi, spogulis.
Izglītojamajiem informācijas ieguvei	Mācību literatūra	Enciklopēdijas, mācību grāmatas, periodika.
	Digitālie mācību līdzekļi un resursi	Starptautisko organizāciju vietnes: https://www.nato.int/ , https://europa.eu/ , https://www.osce.org/ , https://www.stratcomcoe.org/ , https://www.icrc.org/ , u. c.

Mācību vide -telpās	Mācību iekārtas un aprīkojums	Mācību klase, sporta zāle vai fiziskām aktivitātēm pielāgotas telpas atbilstoši izglītojamo drošībai; dators un projektors, interneta pieslēgums, apskaņošanas sistēma, printeris, kopētājs, tāfele, individuālajam un grupu darbam piemērotas mēbeles.
	Mācību iekārtas un aprīkojums Mācību iekārtas un aprīkojums (nodrošina Jaunsardzes centrs) Ekipējums (nodrošina Jaunsardzes centrs)	Āra fizisko aktivitāšu zonas un laukumi ierindas prasmēm, vadības uzdevumiem mācību laukumi apvidū (izglītības iestādes, apkārtējā vide, parks, pļava, dažāda biezuma mežs u. c.) lauka kaujas iemaņām, orientēšanās trasēm, šaušanai ar pneimatiku. Atkritumu maisi, dažādi mērķu silueti (arī statīvi un paliktni), konusi, lāpsta, marķējamā lenta, mērķi piešaudei, mērķi šaušanai, mērķu aizlīmējamie, smilšu maisi. Kaujas ekipējuma komplekts.
Drošības aprīkojums	Mācību iekārtas un aprīkojums	Medicīnas soma, nestuves.

**VALSTS
AIZSARDZĪBAS
MĀCĪBA**

Jaunsardzes centrs

WWW.JC.GOV.LV

